

121 ГОДИНИ ТУРИСТИЧЕСКО ДРУЖЕСТВО
„ТРАПЕЗИЦА – 1902”
ТРАДИЦИЯ И РАЗВИТИЕ
В ТУРИЗМА, ТУРИСТИЧЕСКИТЕ СПОРТОВЕ
И ЕКОЛОГИЧНИТЕ ИНИЦИАТИВИ
НА ВЕЛИКО ТЪРНОВО

Туристическо дружество „Трапезица – 1902” членува в Българския туристически съюз, Старопланински туристически район, Българската асоциация за алтернативен туризъм, Националната асоциация за детски и младежки туризъм и чрез своите клубове в българските федерации по туризъм, алпинизъм, катерене и ориентиране.

Дружеството пълноценно участва в обществения живот на града и страната с инициативи и богата дейност, свързани с развитието и популяризирането на туризма, туристическите спортове, екологията, културните традиции, с утвърждаването на идеите за активен живот в хармония с природата.

ВЕКОВНАТА ТУРИСТИЧЕСКА ТРАДИЦИЯ
НА ВЕЛИКО ТЪРНОВО

Дружеството е основано на 17 март 1902 година от група ентузиасты, последвали призива на Алеко Константинов за отдиш сред природата. Те приканват съвременниците си да опознаят туристическите и историческите забележителности на България и да съдействат за утвърждаването на толерантността, познанието и духовното развитие чрез активен здравословен и емоционален начин на живот.

Моско Москов, Стоян Коледаров, Цоньо Герганов, Леон Филипов, арх. Георги Козаров, Йордан Кулелиев, Стефан Върлев, Стоян Бояджиев, Димитър Геров, Михаил Петков, Тотю Дюлгеров, Христо Шипчанов, Деян Станков, Георги Исапов (Хондро), Кръстьо Ников и още много имена могат да бъдат добавени към първостроителите на туристическото движение във Велико Търново. Те привличат към движението все повече и повече последователи.

По своя характер туристическата дейност в началото е културно-просветна, основана на родолюбиви инициативи за изучаване и съхраняване на историята, представяне на театрални и оперни постановки, вечеринки, забави, концерти и излети сред природата, благотворителни дейности.

Въпреки, че Туристическо дружество "Трапезица" не е първото по учредяване в България, много са инициативите, които тръгват от него:

- 13.12.1903 г. – Благотворителен бал във Велико Търново, средствата от който се използват за залесяване на поречието на река Янтра и хълмовете около града. Впоследствие балът се превръща в една от традиционните благотворителни инициативи на Дружеството, възстановена в съвременната му история през 2007 г.

- 1904 г. – по инициатива на дружество "Трапезица" се създава археологическа секция към местния клон. Издирени, проучени и описани са много местни старини. В специални витрини са изложени снимки на исторически и природни забележителности от околностите на Велико Търново.

- 1904 г. – открива се безплатна ученическа спалня по инициатива на арх. Георги Козаров, на втория етаж на прогимназията, в къщата на братя Паница. Отпечатани са и първите туристически рекламни материали.

- 1905 г. – организира се общоградски излет до Царевец и Трапезица, а на традиционния благотворителен бал през декември за пръв път прозвучава туристическият марш "Балкани" по текст на Кирил Христов и музика на Иван Константинов. Този марш е химн на туристите и до днес.

- 1907 г. – издава се Туристически пътеводител, чиято подготовка започва още през 1905 г. с безвъзмездния труд на Леон Филипов, арх.Георги Козаров, Никола Марков, Димитър Багрилов и инж.Христо Сапаров. Постъпленията от четирихилядния тираж са определени за изграждане на първата туристическа хижа в България на историческия хълм Царевец.

- 24 май 1922 г. – освещаване на първата туристическа хижа в България „Трапезица” на хълма Царевец, която се превръща в притегателен център на културно-просветната дейност на туристите.

- 1925 г. - опити за проникване, изучаване и описване на околните пещери от доц. Рафаил Попов, който проучва Мадарското плато и открива Омуртаговия надпис при Чаталар.

- Издава се списание „Турист”.

- 14 юли 1960 г. – първи ученически поход от Тимок до нос Емине с водач учителя Любомир Войников.

- 25 октомври 1960 г. - откриване на първия скален заслон в местността Устето. Пуска се тролей над Устето.

През годините назад и до днес, значима е ролята на дружеството в развитието на пешеходния туризъм, ориентирането, алпинизма, катеренето, ски-туризма, ученическия туризъм, водните спортове, планинското колоездене, художествената самодейност.

Сред традиционните общественозначими дейности на Туристическо дружество „Трапезица-1902” е оформянето, маркирането и обезопасяването на туристически маршрути и пътеки в околностите на Велико Търново. През 2013 година благотворителната кампания е посветена на възстановяване на най-популярните маршрути. Дружеството се грижи за поддържането на екопътеки в региона с дължина над 200 км. През 2022 г. беше създаден нов пешеходен туристически маршрут „Вали компютърс“ от с. Шереметя – хълм „Момина крепост“ - парк Ксилифор – с. Шереметя.

ЗНАЧИМИ СЪБИТИЯ И КЛУБНА ДЕЙНОСТ В СЪВРЕМЕННАТА ИСТОРИЯ НА ТУРИСТИЧЕСКО ДРУЖЕСТВО „ТРАПЕЗИЦА – 1902”

От създаването си до 1946 година Туристическото движение в България се определя като културно-просветно.

След 1957 година туризмът започва да се възобновява, но вече като масова спортна дейност, развиваща се в секции към заводи, предприятия и училища.

През 1970 година е открит новият Туристически дом "Трапезица", популярен

сред великотърновци със сладкарница "Еделвайс", а сред гостите на града – като туристическата спалня с най-красив изглед.

Най-дългогодишни са традициите в пешеходния туризъм. Няма кътче в България и на Балканите, което великотърновските планинари да не са опознали. Наред с масовите туристически прояви, се развиват и дейности, свързани с високи спортно-технически постижения.

Представители на Клуба по спортно ориентиране „Трапезица-1954” са републикански, балкански, европейски и световни шампиони. Първият шампион на България при мъжете от Туристическо дружество "Трапезица - 1902" е Ангел Ганцаров, през 1972 г.

Клубът все по-активно работи с родителите, като през 2022 година голяма заслуга за израстването на клуба имаха Боян Димов, Николай Иванов, Десислава Димитрова, Ясен Долчинков.

За първи път в България се проведе новата спринтова дисциплина – нокаут спринт.

Отличилите се през годината са: Марта Русева – държавен шампион, Велислав Долчинков – национален състезател, участвал в европейско първенство. При мъжете Валентин Шишков – сребърен и бронзов медал от държавно първенство, Апостол Атанасов – сребърен медал от държавно първенство. Двата са участници в Европейско първенство.

Богата и разнообразна е съвременната история на Алпийски клуб "Трапезица-1957". През годините негови представители осъществяват множество изкачвания в страната и чужбина – Памир, Кавказ, Алпите, Алтай, Андите, Хималаите, Тян Шан. В състава на Национална алпийска експедиция през 1989 г., великотърновският алпинист Петър Панайотов изкачва осемхилядника Анапурна в Хималаите.

По инициатива на Дружеството във Велико Търново се построява най-голямата изкуствена катерачна стена на Балканите. Разработват се и се описват катерачни маршрути при манастира „Света Троица“ и Устето. Издаден е „Водител за катерачи“ с около 300 маршрута.

Дарена е на Дружеството от фирма „Уолтопия“ нова изкуствена катерачна стена, която е монтирана в спортния комплекс на ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“ през 2014 година.

Исклучителен успех за клуба в състезателното катерене са домакинствата на състезания с международен характер – шест Балкански първенства, пет Европейски купи, три Световни купи и едно Световно първенство, както и ежегодните домакинства на Държавните първенства и купи. Сред медалистите в европейски и световни шампионати са Калин Гърбов, Милен Видиновски. (АК “Еделвайс“, Килифарево), Цвета Кожухарова, Благовест Лазаров (АК“Еделвайс“) и др. Някои от тях днес са изявени треньори на младата смяна в катеренето.

Ски алпинистите се представят успешно още с първите си стартове през 1968 г. Сред изявените имена в близкото минало са Христо Шипчанов, Веселин Долчинков, Христо Ненков, Георги Димитров, Веселин Стефанов, Петър Петров, следвани от носителите на отличия от Държавни първенства Тодор Тодоров, Николай Гугински, Росен Босев и Стефан Петров от АК „Еделвайс“. Всяка година

на 3 март клубът по ски-туризъм участва в националната проява „Ски-поход на свободата”. Представители на клуба ежегодно успешно стартират в състезанията по ски алпинизъм от календара на на БФКА.

Макар по-късно развит във времето, Клубът по воден туризъм към Туристическо дружество „Трапезица-1902” има своето значимо присъствие, както в национални и международни прояви, така и при обучението на деца и младежи на езерото в местност „Ксилифор”.

Николай Терзиев е първият участник на клуба в Международната Дунавска регата през 1971 година. През 2001 година участниците в международната гребна проява са с актив от общо 3518 км., съответно Боряна Иванова 555 км., Людмила Тодорова 883 км и Светлана Георгиева 2080 км.

Членовете на Клуба на туристите ветерани са сред най-активните участници в проявите от плана на Дружеството – Осмомартенски женски поход, зелените мисии, пролетните и есенните кампании „Движи се и победи”, празниците, концертите, изложбите и много други културни и познавателни прояви.

Той си сътрудничи с Клуба на пенсинера, Регионалния исторически музей, Народно читалище „Никола Михайловски” и други организации във Велико Търново, а като член и деен участник в инициативите на Българската федерация на туристите ветерани, традиционно е домакин и на част от тях.

Сред съвременните приоритети на Туристическо дружество „Трапезица-1902” е обогатяването и разнообразяването на дейностите с децата и младежите. През 2006 година към дружеството се учредява Комисия за ученически туризъм, която координира дейностите на училищните туристически клубове във Велико Търново – седем на брой. С учителите туристи ежегодно се провеждат обучителни семинари с практическо обучение в планината и опознаване на подходящи туристически маршрути. През 2007 година, в партньорство с ВТУ ”Св. св. Кирил и Методий”, е издаден сборник с доклади и съобщения „Туристически и спортни практики в училище” в помощ на педагози и родители.

От 2001 до 2022 година в партньорство с Община Велико Търново, Регионална здравна инспекция и Младежки дом се провежда кампания „Движи се и победи“ /пролет и есен/. Проведени са 37 кампании, с над 20 000 участници, в т.ч. и над 400 семейства. Най-голяма активност е регистрирана при учениците на възраст до 14 години.

Развиват се и културно-просветните и творческите инициативи, започнати от първостроителите на туризма в България. Тук се включва не само богатата дейност на туристическите хорове към дружеството, но и организирането на регионални и национални изложби и конкурси, издаването на книги и документални филми, поддържането на собствена електронна медия – интернет страница на дружеството.

Някои от печатните издания на ТД „Трапезица-1902“:

- „Сто години Туристическо дружество „Трапезица-1902“
- Туристически маршрути в региона на Велико Търново (карта)
- „Здравей, Ксилифор“ (брошура)
- Туристическа карта на град Велико Търново – музеи и културно-исторически обекти

- „Туристически и спортни практики в училище“ (сборник доклади и добри практики)
- „50 години Спортен клуб по ориентиране“ (брошура)
- „50 години Алпийски клуб „Трапезица“ (сборник)
- „100 години Клуб по пешеходен туризъм“ (сборник)
- „40 години Туристически хор „Еделвайс“ (сборник).
- „10 години съвременни училищни клубове по туризъм при ТД „Трапезица-1902“ (брошура).
- ПЪТЕВОДИТЕЛ – 17 туристически маршрута в Община Велико Търново /електронно и двуезично печатно издание – 2015 г./;
- „10 години младежка скулптурна колония - Ксилифор“, каталог.

Към туристическо дружество "Трапезица-1902" има сформирани няколко хорова формации. Вече 50 години успехите и творческият заряд на смесен хор „Еделвайс“ и мъжката формация към него са в основата на богата концертна дейност. Заедно с дамския хор на туристите ветерани "Света гора", ежегодно се представят в националните песенни празници "Песните на България". Очарование внасят и изпълненията на детската вокална група - "Патиланци" при СУ „Емилиян Станев“.

През 2009 година се осъществи и една от най-значимите инициативи в съвременната история на дружеството - откриването на Музей на туризма и туристическите спортове в туристически учебен център „Момина крепост“, Ксилифор. Проектът е реализиран в периода 2006 – 2009 година в партньорство с Регионалния исторически музей, Регионалната народна библиотека „П. Р. Славейков“ и Държавния архив във Велико Търново. Той се обновява с нови дарения от членове на Дружеството и колеги от страната.

В партньорство с Професионална гимназия по туризъм „Д-р Васил Берон“ и Асоциация на енолозите в България, през 2023 г. за четиринадесети път се проведе „Ден на производителя“, а за осми път, ден на билките „Еньовден на Ксилифор“.

Съвместно с Община Велико Търново, ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“, Областният съвет на БЧК, плувният клуб „Етър“ и ТД „Трапезица - 1902“ ежегодно провеждат национален турнир по водно спасяване „Любен Кантарджиев - XX“.

Благотворителните инициативи на Дружеството ежегодно са сред най-значимите му прояви. През 2017 г. се реализира направата на кът за отдих с беседка и барбекю, а през 2018 г. беше изградена Въжена градина, дарение от фирма „Уолтопия“, с която се обогатиха атракциите в района на парк Ксилифор. През 2019 година се изгради нов кът за отдих „Простор“, който е част от пешеходната туристическа алея от кв. Асенов до парк Ксилифор. В 2020 година положихме началото на благотворителната инициатива *Реконструкция, обновяване, оборудване и обзавеждане на културен център „Къща за изкуства, култура и занаяти“ – парк Ксилифор*. Дейностите по проекта са пряко свързани с развитието на образователната, социалната и културната инфраструктура на района.

През 2021 г. беше изцяло обновена хижа „Ксилифор“, която е първият обект на Дружеството от 1963 г. в местност Ксилифор.

От 2011 година Дружеството, в партньорство с ВТУ „Св.Св.Кирил и

Методий“ и катедра „Скулптура“ към факултета за изобразителни изкуства, провежда ежегодно „Младежка скулптурна колония – Ксилифор“ с подкрепата на Община Велико Търново по програма „Изкуство и култура“.

Младите творци, под ръководството на проф. Стефан Лютаков, проф. Коста Денев и доц. Георги Минчев, създават скулптурни композиции сред които „Добрият змей“, „Златната ябълка“, „Къщата на Баба Яга“, „Сцена библиотеката“, входен знак към местността „Ксилифор“, „Приказните герои“, „Скулптура, деца, природа, здраве“ и много индивидуални творби от дърво, камък и метал. По този начин не само им се дава възможност за творческа изява, но и пространството на Ксилифор се превръща в изложбена зала на открито.

Последователната съвместна работа в последните 11 години между Община Велико Търново, Туристическо дружество „Трапезица-1902“ и Великотърновския университет в името на развитието на младежкото изкуство, стимулиране и поощряване на публичните творчески изяви на младите творци, талантът и ентусиазмът на младите автори неусетно превърнаха парк „Ксилифор“ в огромна скулптурна галерия на открито, събрала над 50 оригинални произведения. Тази пластична колекция обединява творби в различни скулптурни жанрове, функционалност, адрес, метод на реализация, материали.

Редовете история, описана дотук, е и вдъхновение на стотиците членове на Дружеството да продължат с участието си в богатата му ежегодна програма. През 2022 година отбелязахме: 120 години от учредяването на туристическо дружество „Трапезица - 1902“; 100 години от освещаването на хижа „Трапезица“ на хълма Царевец, която е и първата в България; 20 години от първото провеждане на кампанията „Движи се и победи“.

Дружеството успя да проведе всички планирани прояви от календарния си план.

С почит към богатото и славно минало, с поглед към бъдещето, ние, членовете на ТД „Трапезица-1902“ приветстваме всички с нашия девиз „Живейте пълноценно!“

УС на ТД „Трапезица - 1902“